



KAPOSKERESZTÚR

Településképi Arculati Kézikönyve

2017

Jóváhagyva a 12/2018.(II.15.) számú képviselőtestületi határozattal.



Megrendelő: Kaposkeresztúr Község Önkormányzata, 7259 Szabadság tér 1.

Készítette: Nagy Zoltán okl. építészmérnök,
Müller Krisztina okl. táj és kertépítész

2017. december 31.



VIRÁNYI ÉPÍTÉSZ STÚDIÓ KFT

Jegyzőkönyvi kivonat

Készült Kaposkeresztúr Önkormányzat Képviselő-testületének 2018. február 15-én tartott testületi üléséről.

Kaposkeresztúr Önkormányzat Képviselő-testülete 5 igen egyhangú szavazattal az alábbi határozatot hozza:

12/2018. (II.15.) Kaposkeresztúr Önkormányzat Kt. határozat:

Kaposkeresztúr Község Önkormányzat Képviselő-testülete a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján a településfejlesztéssel, településrendezéssel és településképi védelemmel összefüggő partnerségi egyeztetés szabályairól szóló 2/2017. (III.24) önkormányzat rendelet szerinti partnerek, valamint a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztés stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm.r rendelet szerinti államigazgatási szervek véleményének kikérésével megtárgyalta a „ Kaposkeresztúr Településképi Arculati Kézikönyve 2017.” című dokumentumot – amit a 201/2017. (XII.18.) szám határozatával előzetesen jóváhagyott - és azt véglegesen jóváhagyja.

A képviselő-testület hozzájárul ahhoz, hogy az elfogadott településképi dokumentumok közzététele, valamint az államigazgatási szerveknek történő megküldése megtörténjen.

Határidő: azonnal

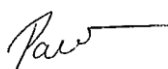
Felelős: polgármester

Budánné Simonfalvi Katalin sk.
polgármester



Patakiné Kercsó Szilvia sk.
jegyző

A kivonat hiteles:


Patakiné Kercsó Szilvia
jegyző

Jegyzőkönyvi kivonat

Készült Kaposkeresztúr Önkormányzat Képviselő-testületének 2017. december 18-án tartott képviselő-testületi üléséről.

3 fő jelenlévő képviselő szavaz:

Kaposkeresztúr Önkormányzat Képviselő-testülete 3 igen egyhangú szavazattal az alábbi határozatot hozza:

201/2017.(XII.18.) sz. Kaposkeresztúr Önkormányzat Kt. határozat:

Kaposkeresztúr önkormányzat Képviselő-testülete a Települési Arculati Kézikönyvét a megtartott lakossági fórumokon elhangzott véleményezés és a folyamatban lévő hatósági véleményezéssel egyidejűleg előzetesen jóváhagyja.

Kéri a polgármestert, hogy a hatósági véleményezési határidő lejártát követően a végleges anyagot terjessze végleges jóváhagyásra testület elé a településképi rendelettel egyidejűleg.

Határidő: véleményezési határidő lejártát követően azonnal

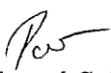
Felelős: polgármester



Budánné Simonfalvi Katalin sk.
polgármester

Patakiné Kercsó Szilvia sk.
jegyző

A kivonat hiteles:


Patakiné Kercsó Szilvia
jegyző



TARTALOMJEGYZÉK



1. Bevezetés, köszöntő;
2. A település bemutatása, általános településképi, településkarakter;
3. Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők;
4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával;
5. A településképi minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója - utcák, terek, közparkok, közkertek;
6. Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása;
7. Jó példák bemutatása: sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések.

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

Kedves olvasó!

Kaposkeresztúr gazdag múlttal rendelkező település, környékét neolit kori ősemberek, kelták és rómaiak lakták. Későbbi település arculatát a grófok, földbirtokosok és a dolgoz, szorgalmas helyi lakosok határozták meg, akik jól gazdálkodtak a föld és a táj adottságaival. Településünkön még felelhető, múlt idéző építészeti emlékek találhatók, amik védelemre szorulnak. Ez a kiadvány egyrészt hiánypótló a településünk feltérképezésében, másrészt segítség a környékünkön élőknek vagy idelátogatóknak, hogy megismerjék értékeinket.

Ahogy a kiadványból is látható néhol megállt az idő. A táj és az ember alkotta harmónia megérdemli, hogy védjük értékeinket! A magával ragadó szépségű természetközelség a városi embernek ez elképzelhetetlen. Régi öregek mondták „ide a csend is pihenni jár”. Lakossági összefogás eredményeként megújultak a régmúlt tárgyi emlékeik, amiket továbbra is gondozni kell!

Mint polgármester, büszke vagyok, hogy részese lehetek az értékeink feltárásában és őrzésében. Vallom Ipolyi Arnold hitvallását:

„Őrizzük meg emlékeinket, gyűjtsük össze töredékeinket, nehogy végleg elveszenek, s ezáltal is üresebb legyen a múlt, szegényebb a jelen, s kétesebb a jövő!”

Tisztelettel:

Budánné Simonfalvi Katalin
polgármester

2. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA, ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

A település bemutatása:

Kaposkeresztúrt először 1328-ban említik oklevelek, Szent-Kereszt néven – amely a középkorban a Pannonhalmi apátság birtoka volt – s ekkor a zselicszentjakabi apát és a Dersfiak nyerték cserébe a pannonhalmi apáttól. Az 1660. évi pannonhalmi dézsmaváltság jegyzékben Csobáncz várához tartozó jószágként fordul elő. Egy 1700-1702. évekből való összeírás szerint az egyik Keresztúr a Balogh család birtoka, a másik pedig Jankovics Istváné volt. 1726-ban Jankovics Istváné, Csokonay Péteré és Ausfelder Pálé, 1733-ban Jankovics Istváné és Gyulai Gaal Gáboré, 1757-ben Niczky Kristófé és Gaál Gáboré volt. 1776-ban az egész helység a gróf Niczky családé. A XIX. század első felében gróf Hugonnay Hugó a földesura, akinek a birtokai 1848 után Gyulai Gaal István kezére kerültek. A XVIII. század végén, az első katonai felmérés térképein jól látszik a települést északról határoló, szabályozatlan Kapos, és a Kaposkeresztúrt körülölelő erdőségek, melyek egészen a Kaposig felnyúlnak. A községhez tartozó Rákó-pusztá 1835-ben még önálló jobbágyság volt 130 lakossal. Ekkor a hercegi Eszterházy család birtoka. A határhoz tartozó Ráczmező helyén hajdan rácok éltek.

1843-ban majdnem az egész település leégett. A XIX század legnagyobb változását a Kapos folyó szabályozása jelentette. Korábbi árterében, a gyepterületek helyén jelentős nagyságú szántóföldek jelennek meg.

1911-ben megépült a római katolikus templom. A régi temető helyén állítólag egy kolostor állt, mely a vöröskeresztes barátoké volt.

A XX. század első felében özv. Kund Béláné, szül. Gyulai Gaal Irmának van itt nagyobb birtoka, de a falu határának túlnyomó többsége – a 3455 kh terület 80%-a – kisbirtokosok tulajdonában volt. Az így kialakult népességszerkezet kedvező lehetőséget nyújtott az átlagosnál magasabb szintű gazdálkodási kultúrához.

A mezőgazdaság kiemelkedő ágazataként folytatott szakszerű szarvasmarha-tenyésztés a falu lakosságát bizonyos jóléthez juttatta. 1932-1948 között tejszövetkezetet is működtettek a gazdák.

A két világháború között 18 kisiparos végzett termelő és szolgáltató tevékenységet a településen. Ebben az időben a falu gazdag népkönyvtárral is dicsekedett.

A község első katolikus népiskolája 1839-ben létesült.

Az 1960-as években jelentős lélekszámot érintő elköltöztési folyamat indult meg a községben. A nagyüzemi gazdálkodásra áttért település nem tudta eltartani lakóit.

Napjainkra a tájhasználat a szántók-gyepek-erdőterületek esetében nem változott jelentősen, azonban a település szőlőterületeit jelentősen felhagyták. A Varga-hegy, Baté-hegy és a Tót-hegy már a XVIII. századi térképeken is jól kivehetők, mára jó részük felhagyott terület, gyepek, vagy erdők, de újabban nagy területeket szántóként művelnek.

Településszerkezet, területhasználat, településkép, utcaképek:

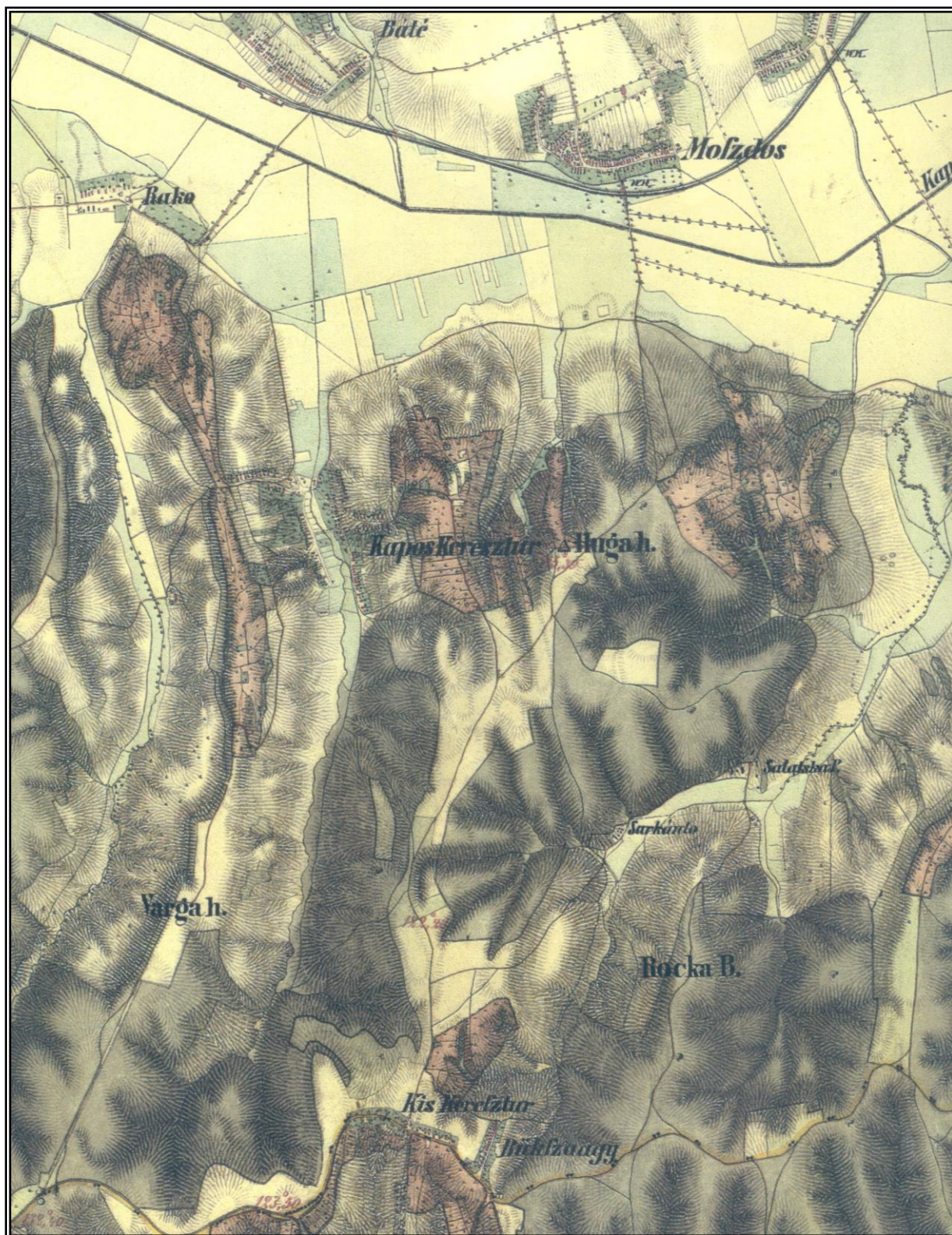


Kaposkeresztúr az első katonai felvételen (1782-1785)

Kaposkeresztúr a Kapos-folyó déli partján a Zselici dombok határára települt. Szerkezete és utcái már az első katonai felvételen egyértelműen láthatóak, megtekintve a később készített katonai felvételt és az 1965-ös légifelvételt azt találjuk, hogy a településszerkezet gyakorlatilag változatlan.

A Kiris-patak völgyében annak mindkét partján utca húzódik (Petőfi, József Attila, Széchenyi István, Veres Péter utcák), ezeket köti össze két helyen is a Toldi Miklós utca. A falu megközelítése közúton Baté felől a Petőfi utcán keresztül lehetséges. A településről a Baté-hegyre az Ady Endre utca; a Varga-hegyre a Petőfi utca, a Tót-hegyre a Dózsa György utca vezet.

Rakó puszta Kaposkeresztúrhoz tartozó lakóterület lakóházakkal, majorral. Itt található egy vadászház-panzió is. A puszta ma néhány lakott házat kivéve elnéptelenedett. A pusztához csatlakozóan nyugatra található a Rákó-hegy. Ez a kertes terület ugyan Kaposkeresztúr közigazgatási területéhez tartozik, inkább a Kaposhomok Telekhegyhez kapcsolódik, azzal azonosan hétvégi házas kertek találhatók.



Kaposkeresztúr a második katonai felvételen (1826-1866)



A település 1965-ben. Forrás: fentrol.hu; Budapest Főváros Kormányhivatala.

Kaposkeresztúr utcaszerkezete „H” alakot képez, mely között a Kiris patak folyik, tehát a „H” szárai a domboldalon párhuzamosan futnak közel egy rétegvonalon, tehát az utcák érdemben nem lejtnek. Erre merőleges utcák, melyek a szőlőhegyekre vezetnek és a falu közepe felé lejtnek. A patak menti utcák túlnyomó többségében a domb felőli oldalon beépítettek. Érdekes jelenség, hogy ugyanitt a völgyoldali házak pusztulnak, ami egyfelől sajnálatos, másfelől azonban a kialakuló rend nagy lehetőséget is rejt magában! Egyrészt ez a bezárt tér, patakmente idővel a közösség számára megnyitható lenne, akár közösségi tő is kialakítható!



Dózsa György és Széchenyi István utcák

A falu belterületi épületei egyszintesek, tájba jól illeszkedők.

Toldi Miklós utca



3. ÖRÖKSÉGÜNK, A TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, MŰEMLÉKI, TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK



A településen országos védelem alatt álló művi érték nincs. Helyi védelemre érdemes építészeti érték a templom, több lakóház, gazdasági épület, présház és keresztek.

A település területén nyilvántartott régészeti lelőhely valamint régészeti érdekű terület egyaránt található. Fontos feladat a helyi építészeti értékek megővése, a helyi védelem alatt álló épületekre még jellemző - hagyományörző építészeti karakter megtartása.

Az utcák már csak telekszerkezetükben és beépítésükben őriznek egységes építészeti képet.



3.1 Táj és ember kapcsolata – táji és természeti értékek



Kaposkeresztúr az Észak-Zselic és a Nyugat-Mecsek helyezkedik el, a település É-i határa a nevét adó Kapos folyó parti sávja. Falu és határa a változatos szépségű dombokon fekszik. A természeti-táji szépségét az eróziós-deráziós völgyekkel erősen tagolt élénk felszínű dombvidék és a Kapos folyóra lefutó nagy összefüggő gyepfelületek adják, melyeken a gyepgazdálkodás és legeltető állattartás több évszázados múltra tekint vissza. A határ gazdag vízfolyásokban. A szabályos D-É irányú vízfolyások a Kaposba szaladnak, sajátos, a szomszédos Külső-Somogy dombvidék morfológiáját idéző É-D-i völgyeket vágva.

A terület mérsékelten meleg, mérsékelten nedves szubatlanti éghajlatú kistáj, viszonylag szélcsendes, az uralkodó szélirány az ÉNY-i. Növényföldrajzi szempontból a kistáj a Nyugat-balkáni flóratartomány Praeyllyricum flóraidékének Somogyi flórajárásába (Somogyicum) tartozik. A település természeti értékeit jelentős gyepfelületei mellett hosszanti elhelyezkedésű mozaikos elrendezésű szántói és erdői adják. A szántóföldek és legelők a lankásabb dombok lejtőin helyezkedtek el. A meredekebb, szabdaltszerű felszínű domboldalakon napjainkig erdők maradtak. A klimatikus adottságoknak köszönhetően domboldalakon, mint vendég megjelenik a bükk, egy-egy kifejlett példánya, mint szabadtéri gótikus templom magasodik a táj fölé. Fontosabb potenciális erdőtársulásai közül a bükkösök (*Vicio oroboidi*-Fagetum), a gyertyános kocsánytalan tölgyesek (*Quercus petraeae*-*Carpinetum praeyllyricum*), az ezüsthársas cseres tölgyesek (*Tilio argenteae*-

Quercetum-cerris). A magasabb domboldalakon a hűvösebb klímán megtelepedett a hegyvidéki bükk és a síksági-dombvidéki ezüsthárssal élettársi kapcsolatot kötött, közösen alkotnak erdőt, amely hazánkban egyedülállónak számít. Tavasszal, a lombkorona összezáródása előtt virágos évelők bújnak elő a korhadó avarból és megélenkül az állatvilág is. A hűvösebb völgytalpakban és a szárazabb peremvidékeken az ezüsthársas-gyertyános-tölgyes gyepszintjében jellemző a kisvirágú hunyor és a meténg. Ahogy az ezüsthársas-bükkösben, úgy itt is megtalálható örökzöld növények a szúrós és lónyelvű csodabogyók. Szinte mindenütt előfordul a pettyezetett tüdőfű is kis egyedszámban. A napos domboldalakon értékes melegkedvelő növények tucatjai élnek. A kontyvirág, a szakállas szegfű és a tarka lednek mellett az erdőkben kakasmandikó. A település közelében a régóta használt földutak az évszázadok alatt löszmélyutakká alakultak.



kakasmandinkó



tarka lednek

Országos jelentőségű természetvédelmi terület

A külterület Ny-i oldalának jelentős részét lefedi, idetartoznak a Rákói-hegy legelői és erdősegei a halastó, az Alsó-Rákói puszta a kisebb halastóval és a külterület K-i részein a Hugahegy legelői, erdői. A természetvédelmi terület a Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzet része, nagy kiterjedésű legelőivel, életerős erdősegeivel, halastavaival varázslatos táj.

Ökológiai hálózat övezete

Az országos jelentőségű természetvédelmi terület Ny-i kiterjedésének majdnem egészét lefedi az ökológiai hálózat övezete Rákói-hegyen és Alsó-Rákói pusztán. Az ökológiai folyosó termőhelyi területsávként az értékes és védett természeti környezeteket köti össze, oldva a védett területek elszigeteltségét.

A település külterületén kijelölt ökológiai folyosó nem csak a közigazgatási területhez tartozó természeti értékeket köti össze, folytatódik a szomszédos falvakban is.



Natura 2000 terület

Az ökológiai folyosó területe az Északi-Zselic erdőségek és a Zselic különleges madárvédelmi területe is egyben. A Natura 2000 területek az Európai közösségi természetvédelmi területek közé tartoznak.



Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület

Az Országos Területrendezési Terv a Rákói-hegy és Alsó-Rákói puszta és a település É-i külterületén Vadalmás, Zavaros nagy kiterjedésű legelőit tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területté nyilvánította.

Helyi jelentőségű természetvédelmi terület

A Berekrét és Zavaros legelői, patakpartjai és a Haraszt Ny-i oldala, hatalmas mézédés ezüstjuharjaival, a szeretet hársfaival, a múltat idéző diófáival védett természeti érték.



Helyi jelentőségű védett természeti emlék



A település teljes területén faóriásokkal találkozunk. A külterületeken a honos növénytakarót reprezentáló hatalmasra nőtt hárs és juharfaival, belterületen koros értékes diófákkal.

3.2 Településképi – építészeti értékek és jellemzők – védendő és védelem alatt álló művi értékek



Hrsz 1.

A temető területén áll az „1889-1992” vésett évszámmal ellátott talapzatú, Szűz Máriát és Jézust ábrázoló szoborral díszített kőkereszt



Hrsz 24, Szabadság tér 5.

A lakóépület mögött álló, nyeregtetős tűzfalas, macskalépcsős – 1942-ben épült – gazdasági épület



Hrsz 24, Szabadság tér
Római katolikus templom.
1911-ben épült.



Hrsz 24, Szabadság tér

A templom előtt álló „Isten dicséretére emeltette özv. Tóth Gáborné szül. Bárdos Anna 1888” vésett szöveggel feliratozott, talapzatán Szűz Mária szoborral, a keresztre feszített Jézus Krisztust ábrázoló kőkereszt

Balról a 2003-as-, jobbról a mai 2017-es felújított állapot látható.



Hrsz 24, Szabadság tér

a templom bejáratának másik oldalán álló
„A világháborúban elesett hősök emlékére
emeltette Kaposkeresztúr község 1921”
szöveggel ellátott kereszt





Hrsz 128/1, Veres Péter u. 6.
mai orvosi rendelő épülete



Hrsz 135/1, Toldi M. u. 23.
szabadonálló, utcára merőleges
gerincű, nyeregtetős, oromfalas,
tornácos, hagyományos
egytraktusos népi lakóépület



Hrsz 119/1, Szabadság tér
„Kaposkeresztúr község I.-II.
Világháborús hősi halottai
emlékére” szöveggel ellátott
emlékmű 2003-ból



Hrsz 226, József Attila u. 10.
keresztbelforduló, nyeregtetős,
1957-ben épült
téglatagozatokkal ellátott
gazdasági épület



Hrsz 237,
Petőfi S. u. 30.
„Isten dicsőségére
állíttatta Pető István
és neje Gál Erzsébet
1921” vésett
szöveggel
feliratozott kereszt





Hrsz 242, Petőfi S. u. 20.
keresztbe fordított,
nyeregtetős, téglarchitektúrás
gazdasági épület



Hrsz 243, Petőfi S. u. 18.
utcával párhuzamos gerincű,
nyeregtetős, kisvárosias
karakterű lakóépület

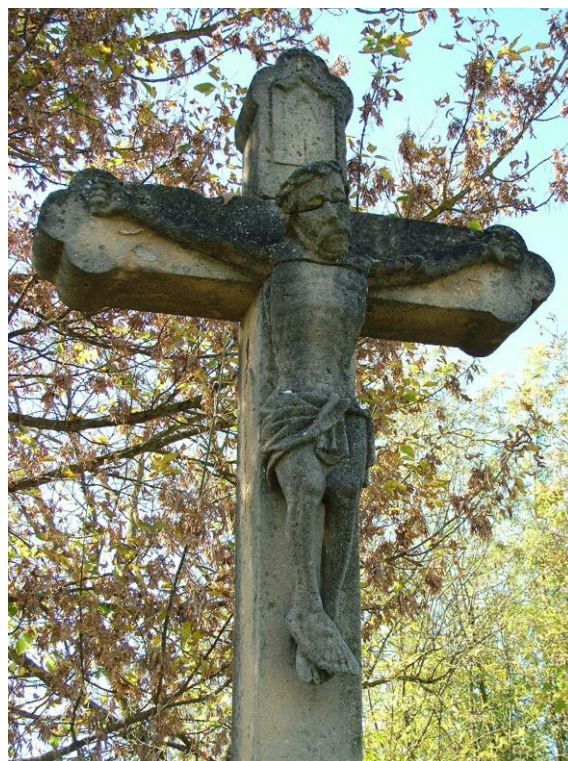


...és az 1930-ban épült,
téglarchitektúrás gazdasági
épület



Hrsz 247, Petőfi S. u. 10.
szabadonálló, nyeregtetős,
tűzfalas gazdasági épület
hagyományos
tömegalakítással, eredeti
nyílásrendjével helyi
jelentőségű építészeti érték. Az
épületnek jellegzetes karaktert
biztosítanak a nyílásosztást
kiemelő tagozatok, a falsíkot
vízszintesen lezáró díszítősor és
szellőzőnyílások.
Ma féltetőket építettek elé

Hrsz 268, régi temető
„anno 1833” vésett felirattal ellátott kőkereszt



Hrsz 288, régi temető
kőkereszt



hrsz 401/8, Tót hegy
présház



hrsz 499, Tót hegy
A Tót hegyen álló, „Isten dicsőségére állíttatta Gergol János 1826, újíttatta Kovács Ferenc és neje Jankó Anna 1936” és újabban 2008-ban ismét felújították: „Felújította Bözsöny Imréné Mihály Irma 2008” felirattal



787/1 hrsz, Varga hegy ismeretlen korú és olvashatatlan szövegű kereszt a korpusszal és alatta hiányzó Szűz Mária szoborral 1912-ből



821 hrsz, Varga hegy
sátortetős, emeletes új formájú, de
hagyományos téglá tagozatos stílusú présház



1132 hrsz, Baté hegy
kereszt, talapzatán Szűz Mária szoborral és a
keresztre feszített Jézussal az alábbi felirattal
van ellátva: „ Isten dicsőségére emeltette
Horváth János és neje Apáti Teréz 1920”

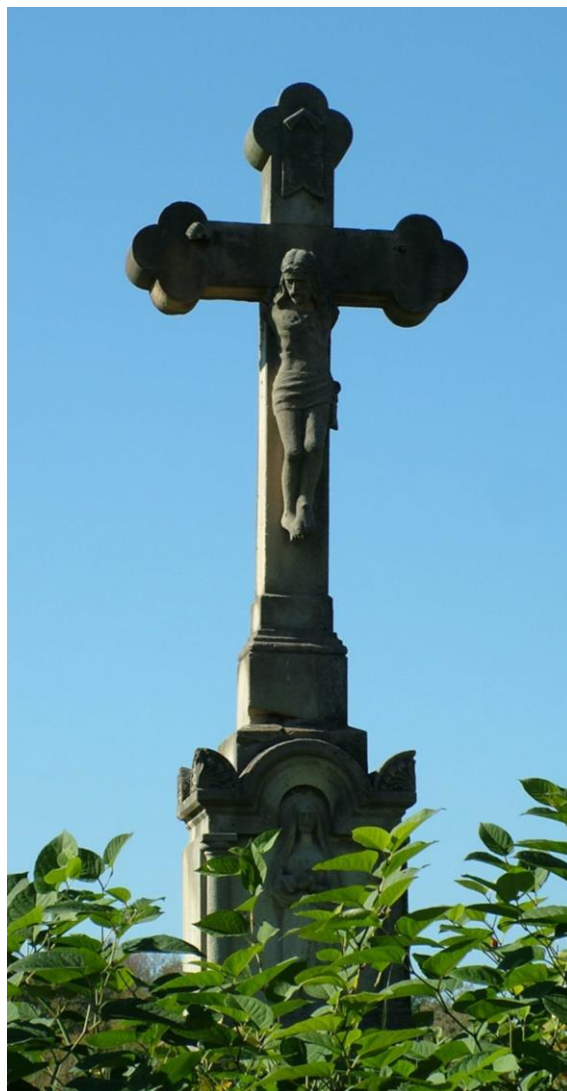


016-017 hrsz,
külterület, romlott
állagú kereszt
felújítása esetleg
áthelyezése is
indokolt



097/18 hrsz, külterület
A településre vezető bekötőút mentén
álló ismeretlen korú és szövegű kereszt a
Szűz Mária szoborral és a korpusszal

099 hrsz, külterület
Két út kereszteződésében áll az "Isten
dicsőségére emeltette Kovács Ádám és neje
Bernát Julianna 1925" vésett szöveggel
feliratozott kereszt





0104/2 hrsz
Rákó-pusztán álló hajdani magtár épület



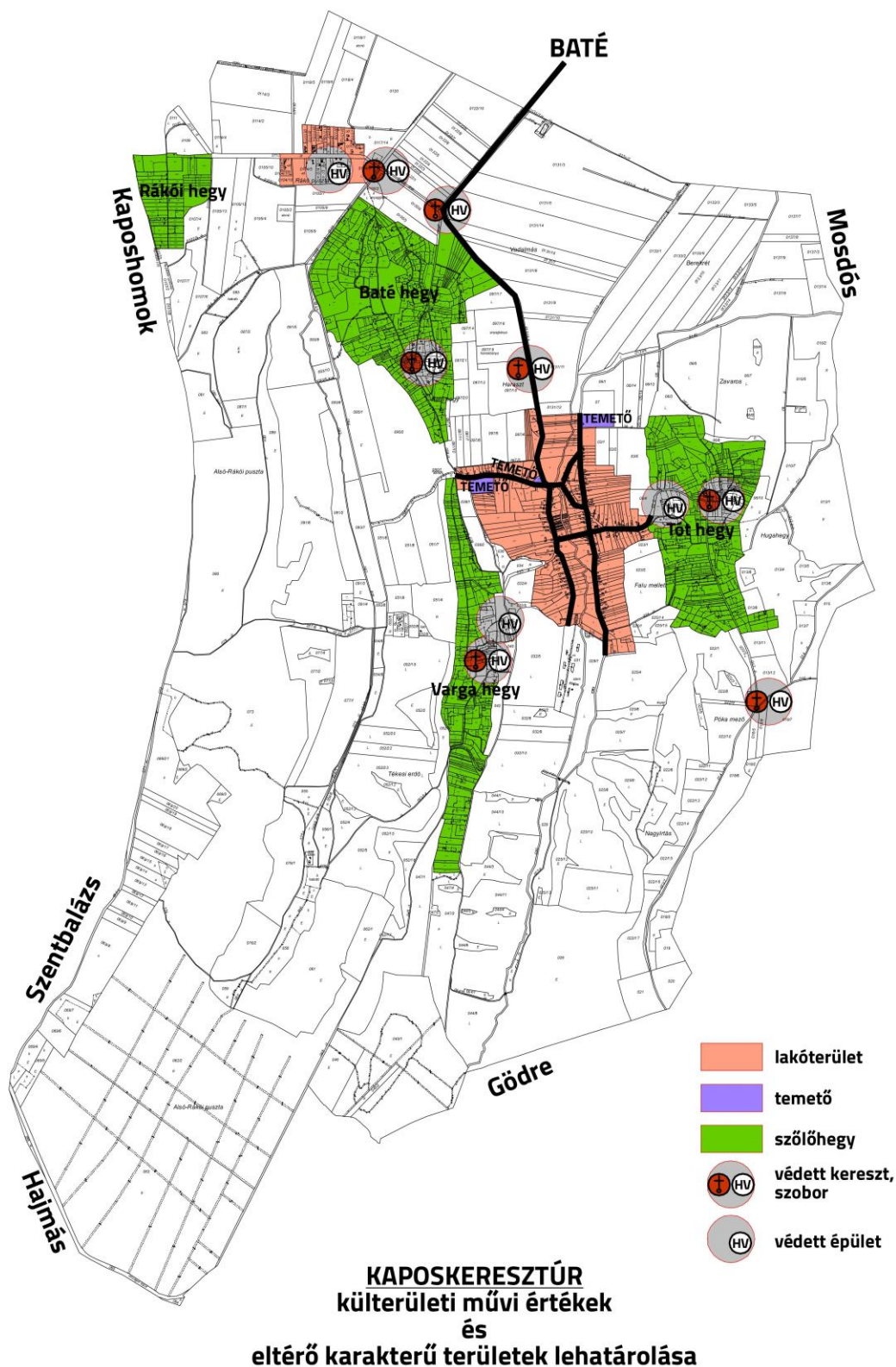
0104/8 hrsz
Rákó-pusztára vezető út mentén álló Szent Antal
szobor

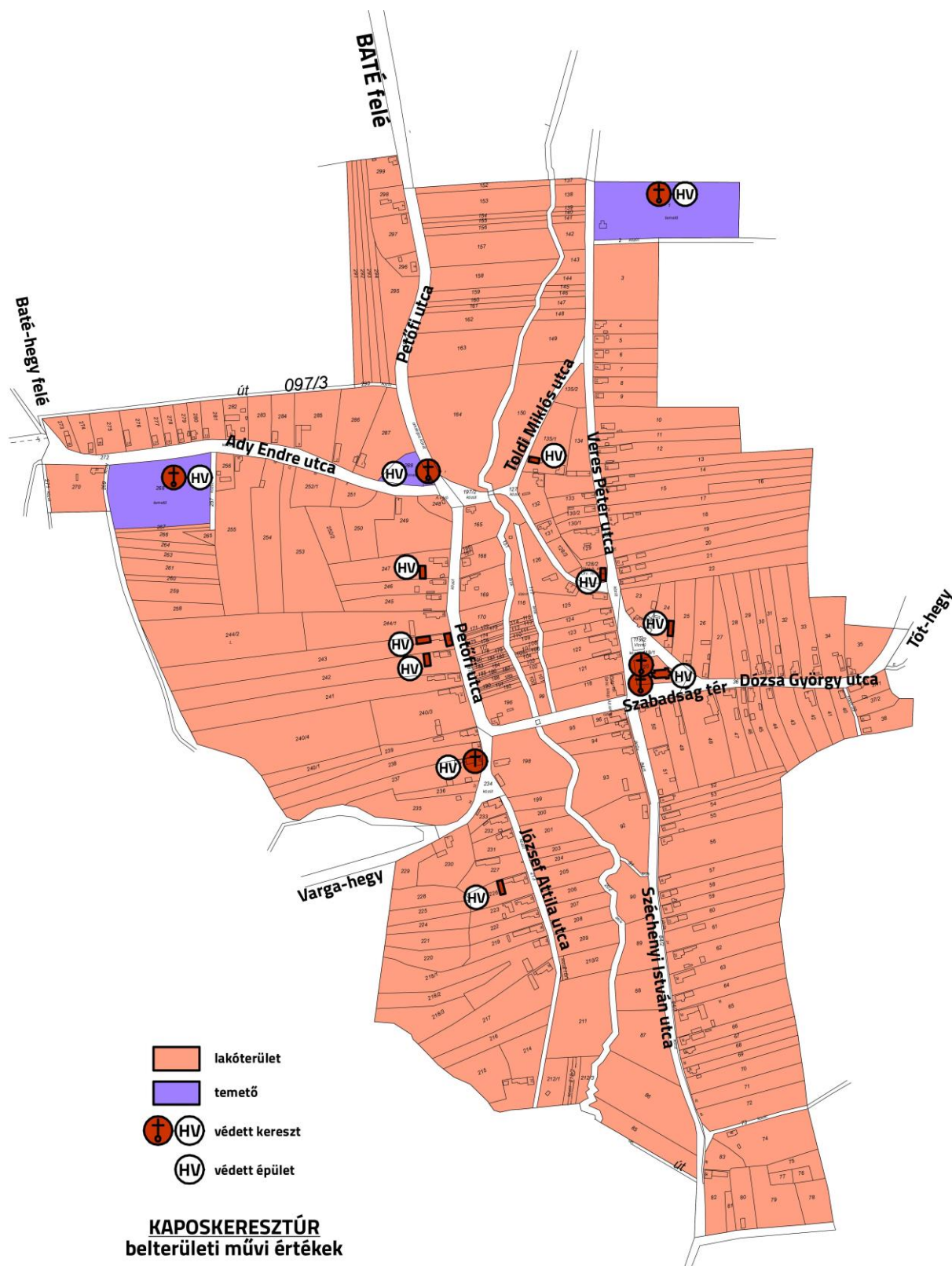


Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

azonosító	lelőhelyszám	név	hrsz
45057	1	Bánya-dűlő	0105/4
45055	2	Rákó-puszta	0118/5
45055	3	Rákó-puszta	0118/6
26594	4	Tékes-puszta	052/13
26594	5	Tékes-puszta	052/18
26594	6	Tékes-puszta	052/20
26594	7	Tékes-puszta	052/22
26594	8	Tékes-puszta	052/23
26594	9	Tékes-puszta	052/4
26594	10	Tékes-puszta	052/6
26594	11	Tékes-puszta	053
26594	12	Tékes-puszta	054/6
26594	13	Tékes-puszta	054/8
26594	14	Tékes-puszta	054/9
26594	15	Tékes-puszta	078
26595	16	Pesti-tető	091/2
26596	17	Tékesi-part	091/5
26595	18	Pesti-tető	091/6
26594	19	Tékes-puszta	093/8
26594	20	Tékes-puszta	094

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, A TELEPÜLÉSKÉP, ARCULATI JELLEMZŐK ÉS TELEPÜLÉSKARAKTER BEMUTATÁSÁVAL







4.1 Lakóterület

A lakótelkek többnyire hosszú Kelet-Nyugat irányú telkekkel, kicsi, vagy semekkora előkertekkel rendelkeznek. Általában elmondható, hogy a lakóházak egymáshoz beépítésükben illeszkedők, az egész településre jellemzően északi oldalra rendezett oldalhatáros beépítéssel. Az épület utcafronti tömege és nyeregtető-gerince lehet merőleges és párhuzamos is az utcára. A legtöbb épület egyszintes és magastetős, oromzatos, vagy későbbi sátoztetős kialakítással, egymáshoz jól illeszkedők.

Középületek:



A templom a település központi terén lévő telekre építették. A Tót-hegyre vezető utcán egyfajta orsós beépítéssel, a házak közül magasságával kitűnik. A központban található az

önkormányzat épülete, a bolt és egy közösségi épület-kultúrház is. A Veres Péter utcában önálló orvosi rendelő szépen felújítva látható. A középületek kerítés nélküliek, ahol hely adódik előkert számára, ott park, vagy virágoskert is van.



Utcák

A széles utcák zöldfelületi sávjai általában szépen gondozott gyepfelületek. Tervszerű fasor telepítés a településképet nem jellemzi.

Javasoljuk a jövőben honos hárs- vagy juharfák fasorként telepítését, de a hagyományos gyümölcsfák, dió-, meggy- szilvafa is megfelelő választás lehet.



Az utcai zöldsávokban megjelenő egynyáriak szeretettel gondozott faluról mesélnek.

Közterületi zöldfelületek és közintézmények kertje



A településnek hagyományos közparkja nincsen, a közpark feladatát a templomkert látja el. Védett hársfái alatt helye van a pihenésnek, meditációnak, de a falu közösségi életének is.

A templomkert a környezetében szépen gondozott fásított közterülettel és a művelődési ház kertjével egységes zöldfelületet képez. Az épületek közötti burkolatok és parkoló rendezése és fásítása időszerű.



Az önkormányzati hivatal és szociális intézmény épületének kertje ad helyet a falu játszóterének, ahol védett helyen, szép környezetben játszhatnak a gyermekek. A kertből a patak partra, a József Attila utcára és kertek aljára, nagy kiterjedésű legelőkre szép kilátás nyílik.

4.2 Szőlőhegy



A Baté-hegy, Tót-hegy, Varga-hegy szőlőtermesztésre kiválóak, jó termőhelyi és esztétikai adottságokkal rendelkeznek. 200 m körüli tengerszint feletti magasság, meleg száraz dombgerincről lefutó dűlők és a löszös alapkőzet jó minőségű szőlőt terem. A legfőbb cél ezeken a szőlőhegyeken, hogy a szőlőskertek műveltek legyenek, a szőlőhegyi táj megőrzendő érték! A tájban „élő” prësházak, melyek helyét egykor nyilvánvalóan a célszerűség jelölte ki, ma ezeket esztétikusnak, tájba illőnek találjuk.



A szőlőhegyi beépítést prësházak, kőkeresztek jelentik.

A szőlőhegyi művelést a kiterjedt szőlőhegyen nagyrészt felhagyták, csak néhány élő mag maradt, amit művelnek. Említésre méltó szőlőhegyi élet a Baté-hegy és a Tót-hegy „szívében” van. Elvaduló, majd mozaikosan erdősülő felületek figyelhetők meg a Baté-hegy peremein. A Tót-hegyen az elhagyott, de géppel művelhető területeket mára kitisztították és szántóföldi műveléssel hasznosítják. Hasonló folyamat zajlik a Varga hegyen, azonban itt az elvaduló területek kitisztítása után inkább gyepterületek jelennek meg. Páratlan kilátás nyílik a falura a Varga-hegyről (lásd címlapfotó). Az eltűnő szőlőműveléssel ritkulnak a présházak is; csak abban lehet reménykedni, hogy a megújuló területhasználattal az új tulajdonosok az épületeknek is találnak új funkciót, talán egy-egy sor szőlő gondozásába, szőlőlugas építésébe is belefognak.

Reménykedjünk abban, hogy a szőlőművelés visszaszorulása csak átmeneti, vagy ha nem



a szőlősorok helyét nem szántó vagy legelő, hanem a hagyományos gyümölcsösök foglalják el. Hiszen a szőlőhegyi építészeti és táji értékek a hagyományos műveléssel együtt alkotnak felbecsülhetetlen kincset.

4.3 Temető



Falujuk nevéhez híven a katolikus lakosság ezen a településen igen sok kőből faragott feszületet emelt, mely azt lehet mondani úton-útfélen, temetőkben, szőlőhegyeken, szántóföld határában is előfordul.

A temetői keresztek, mint sírjelek pedig kizárólagosak voltak. Kegyeleti park formájában látható a régi temető elhagyott része, füves kaszált területen ritkásan fás terület, melyen a régi mementók őrzik a múltat.



A régi temető varázslatos

hely, hatalmas diófái még a hagyományos temetőrendezést idézik. Elődeink úgy gondolták a temető nem csak a halál, de a feltámadás helye, a múlt és a jövő találkozása, ezért az elhunytak sírhalmait a jövőt jelképező gyümölcsfák kell, hogy árnyékolják és diófákat, szilvafákat vagy gyógynövényeket, hársfákat ültettek a sírmezőbe.

Mára az új temetőben új megjelenésű műkő, vagy kő sírjelek láthatók.



Az új temetőhöz vezető utat tiszafák kísérik. A hazánkban is honos fenyőféle a legendákban az istenek lakhelyét övezi, az áldozás helye. A becslések szerint 2000 évig is elélő növény majd minden népnél a halál és az örök élet jelképe. Ha belépünk a temetőbe a ravatalozó két oldalán egy-egy gömbkőris áll. A kőrisfa maga az ember teremtésének égisz faja. A világkőrisfa gyökerei az alvilágban rögzülnek, és a bölcsesség és a sors forrásából táplálkoznak. Törzse tartja a Földet, koronája támasztja az Égboltot.



4.4 Külterület



Gazdasági épületek:

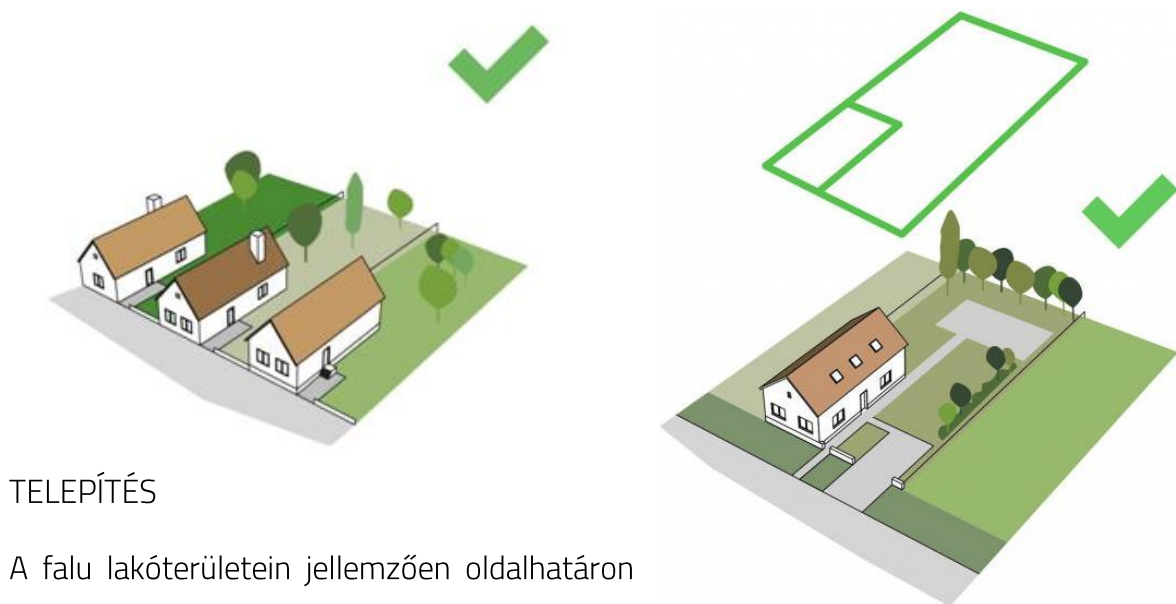
juhászat üzemel a falu határában, példás állapotban láthatók a korabeli épületek. A lakóterületeken pajta-istállók a telek adta lehetőségeknek megfelelően a lakóépület mögött, vagy keresztbe fordítva jelennek meg. Látszó tagozatos tégl architektúrával rendelkeznek.



**5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK:
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA - UTCÁK,
TEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK**



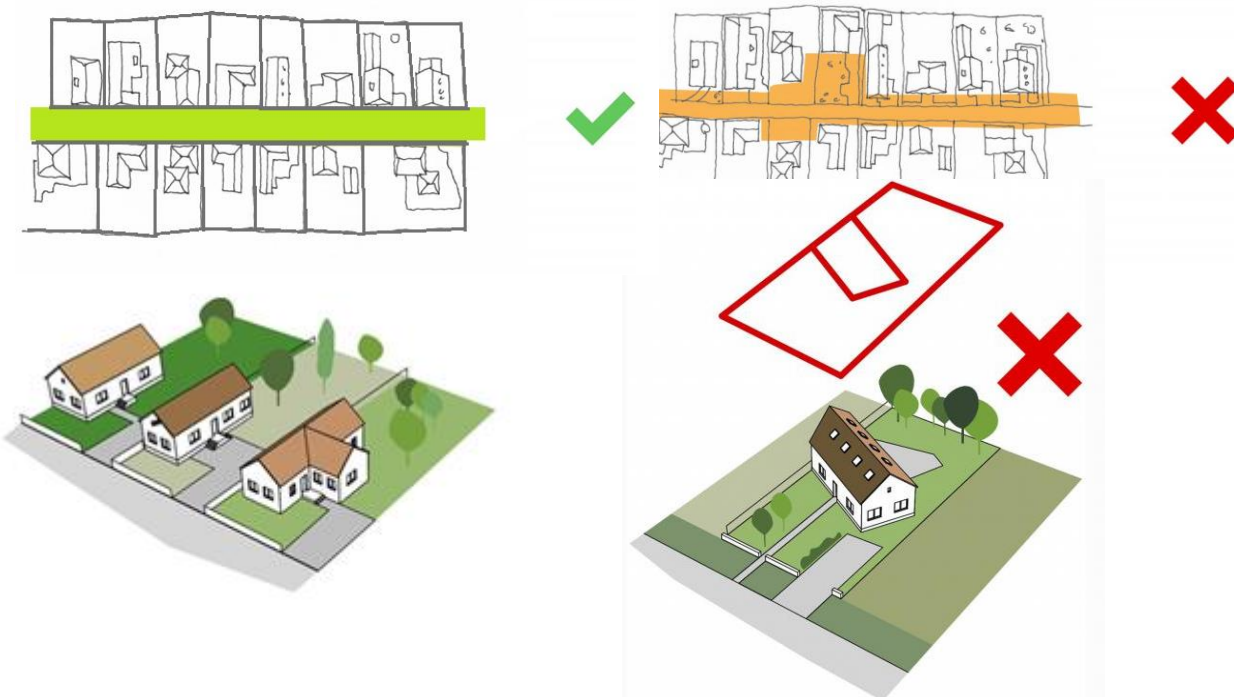
5.1 **Kaposkeresztúr lakóterületére vonatkozó építészeti útmutató, ajánlások**



TELEPÍTÉS

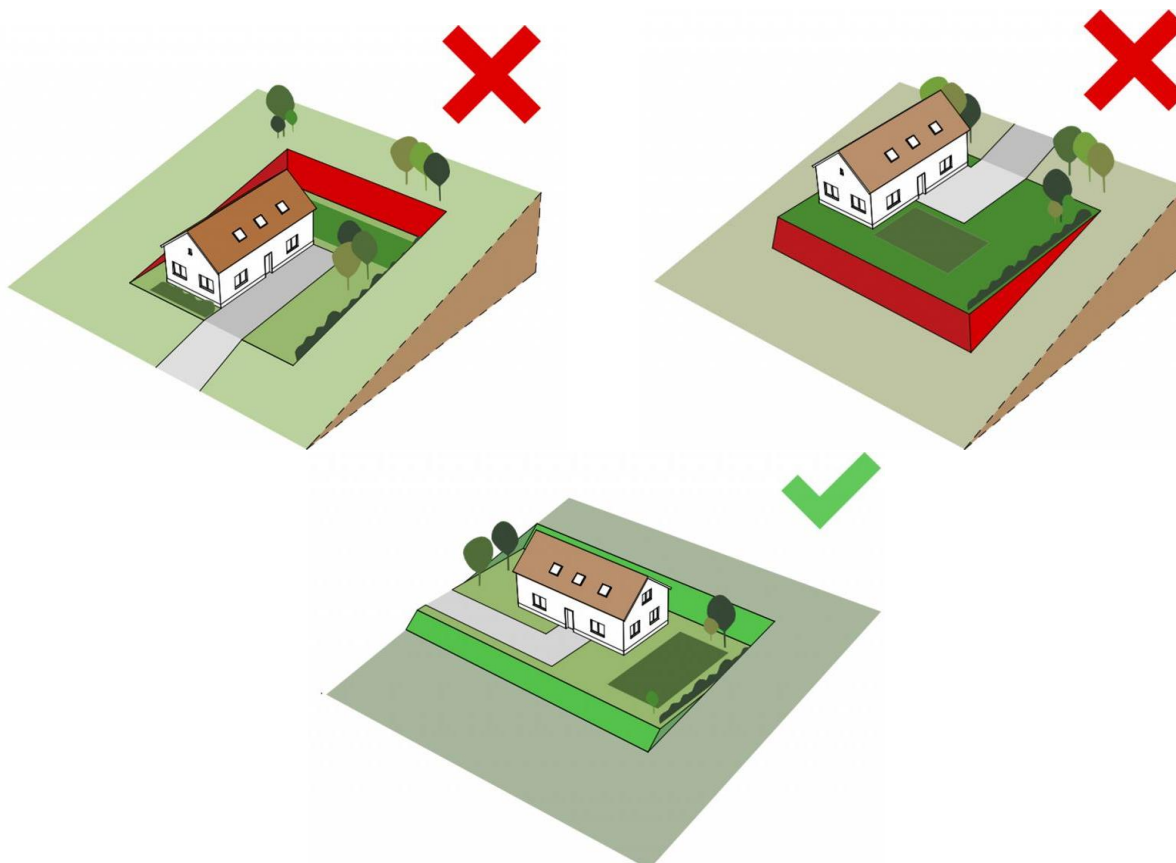
A falu lakóterületein jellemzően oldalhatáron álló, utcára merőleges esetlegesen párhuzamos beépítéssel, kis előkerttel építettek házakat.

Vonzó a kialakult rend, megtartása ajánlatos az egységes utca és településkép további biztosítása érdekében. Nem javasolt, a kialakult viszonyrendszer felbontása pl. elforgatott, vagy hátrahúzott épületek építésével, ha a meglévő rendhez képest eltérőre tervezett beépítésnek nincs meg a megfelelő méretű telke a nyugodt elkülönüléshez, vagy más fontos használati, vagy építészeti gondolat nem indokolja azt.



TEREPALAKÍTÁS

A település lakóterületei egy része síknak, másik része enyhén lejtősnek tekinthető. Terepbevágás és töltés sehol sem fordul elő lakóház terepre ültetésénél. Általánosságában kijelenthető, hogy kirívóan erőltetett terepbevágások és töltések képzése lakóudvar létrehozására nem javasolt.



MAGASSÁG



A község lakóházai egy szintesek, magastetősek, a korábban bemutatott változatossággal egységes képet mutatnak. A meglévő épületek közé épülő új házaknak a környező házakhoz illeszkedő magassággal javasolt épülniük. A túl magas, vagy többszintes utcafronti házak nem

illeszkednének a község utcaképébe, mely kialakulását el kell kerülni. A magasabb, nagyobb léptékű tervezett épületekhez nagyobb telket, vagy más beépítést javasolt választani.

TETŐHAJLÁSSZÖG



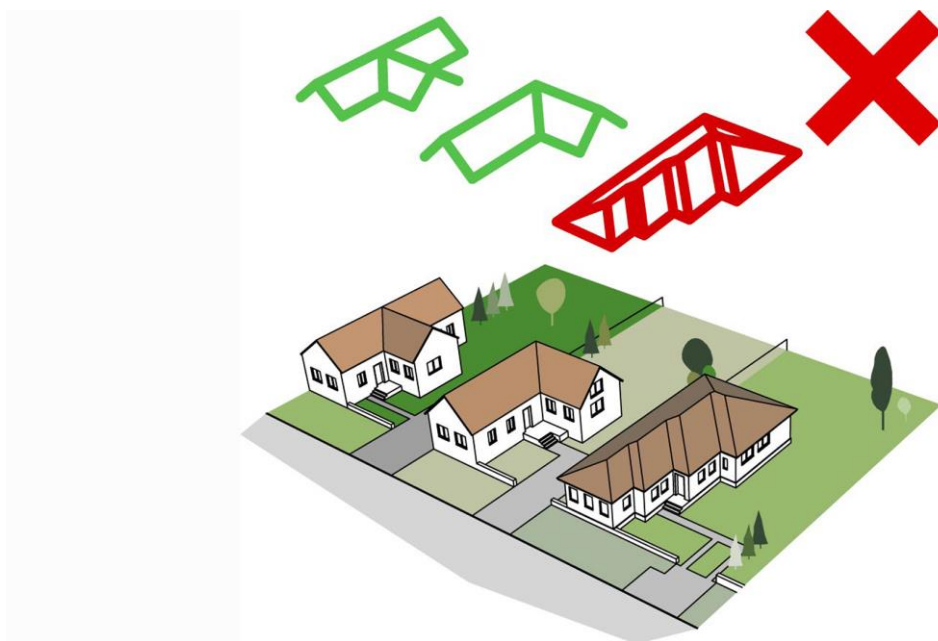
A lakóházak tetőidomai 40 fok körüliek. Ennek megtartására az új házak építéskor tekintettel kell lenni. A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel javasolt épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű látható tetőfelületű épületek nem illeszkednek a rendezett településképébe, ezt vagy kerülni kell, vagy nem javasolt az utcasorba erőltetni őket. Természetesen kivétel is van, például a templom fedése, ami igencsak meredek fedésű...

TETŐFORMA



Az értékleltárban felsorolt lakóházak és melléképületek egyszerű oromzatos nyeregtetőkkel fedettek. Későbbi divatból egy-egy sátoztető vagy más bonyolultabb forma is látható. Ezek közül a nyeregtetők az értékes megjelenési formák.

Érdemes a fellelhető értékes karaktert erősíteni, kerülni kell az idegen divatú „mediterrán” „posztmodern” „minimalista” házak és túlságosan egyszerű, vagy bonyolult tetőformák építését az utcasorba.



ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEZÉS)

A településen többhelyütt visszafogott anyag és színhasználat figyelhető meg, ezért új épületek építése esetén, vagy a házak kerítések festésekor a település épületeinek színvilágához és anyagaihoz illeszkedő megjelenés javasolt. Nem elfogadható a feltűnő, kirívó, harsány színhasználat, valamint a rikító színű fémlemezfedés és burkolat.

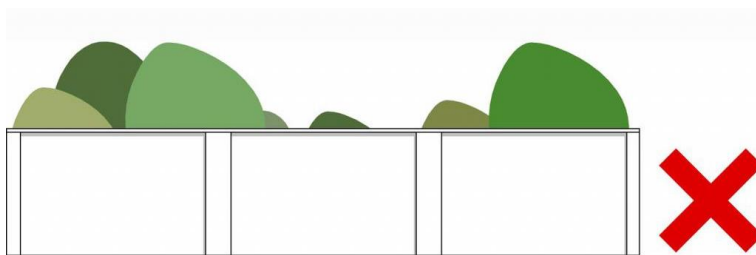


KERÍTÉS

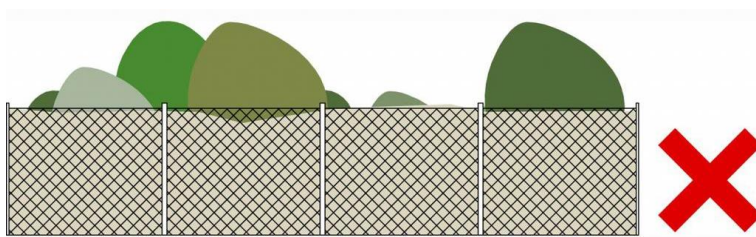
Általában az áttört jellegű kerítések figyelhetőek meg, ezek harmonikusak.
Még egy drótfonatos kerítés is lehet igényes, barátságos, ha például tartóoszlopai formálva vannak, és azt hangsúlyozzuk a fonathoz képest.



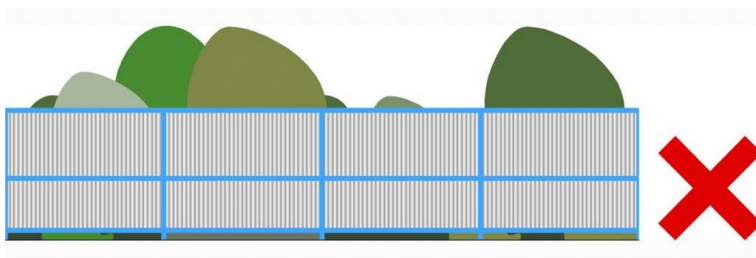
Oszlopos kerítés, a lábazat és az áttört kerítésrész ajánlott aránya ~1/3 : 2/3



A teljesen tömör, falszerű kerítések létesítése szintén nem ajánlott, legfeljebb barátságosan fából, alacsonyan építve.



A teljesen áttört kerítések esetén a nádszövettel történő zárás nem ajánlott



A fémvázás, tömör, fémlamezzel zárt harsány színezetű, alacsony építészeti minőséget képviselő megoldások is rontják a településképet

5.2 A szőlőhegyi területekre vonatkozó építészeti útmutató, ajánlások



A szőlőhegyeken a prэшázak és közvetlen környezetük építészeti karakterének megmentése a fő feladat. Amennyiben ezeken a területeken új épületeket építenének a terepalakítással, magassággal, tetőhajlással és tetőformával, anyaghasználattal kapcsolatosan az 5.1 lakóterületek fejezetnél leírt

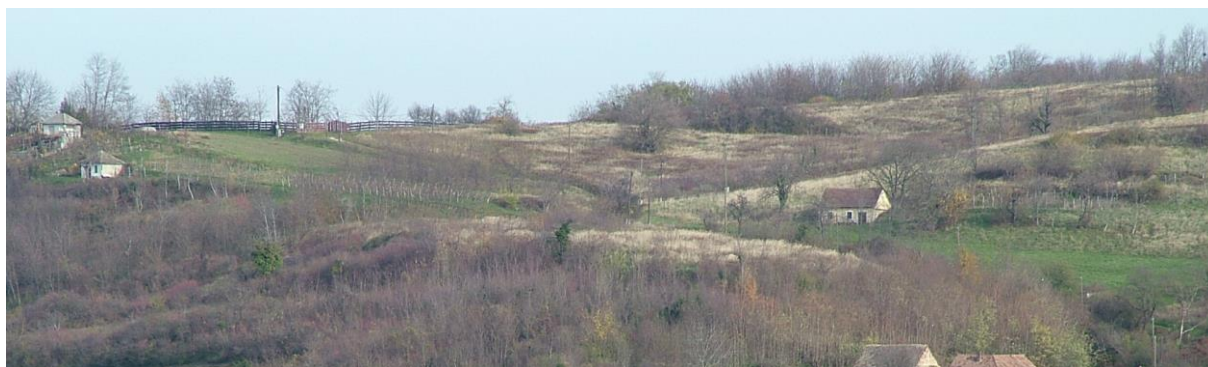
általános illeszkedési szabályokat kell figyelembe venni. Hasonulni természetesen a prэшázakhoz és nem a lakóházakhoz kell...



Tájépítészeti útmutató, ajánlások

Cél a művelve megtartás.

A Varga-hegy, Tót-hegy és a Baté-hegy déli része az I. oszt. szőlőkataszteri területek közé tartozik. A település többi szőlőterülete II. oszt. szőlőkataszteri területen fekszik. A Baté-hegyen és a Rákó-hegyen már megjelent az üdülési funkció. A területen folytatott szőlőművelés hagyományos tájelem, ezért elő kell segíteni, hogy a szőlőterületek üdülőterületté történő átalakulása megálljon, a meglévő szőlőterületek ne aprózódjanak tovább – ellehetetlenítve a működőképes szőlőgazdálkodást. A tájképvédelem, a táji adottságokon alapuló, bölcs tájhasznosítás a szőlő- és gyümölcsművelés megtartásával valósítható meg a Szőlőhegyen. A szőlőművelés szentséges munkája valóban időigényes, még is üdvös lenne, ha a felhagyott préházak újjáéledése a szőlőtőkék visszatelepítését is jelentené a hegyoldalba és nem városias karakterű díszkertek épülnének.



5.3 **A temető területére vonatkozó építészeti-, tájépítészeti útmutató, ajánlások**

A település temetőjében legkézenfekvőbb a kialakult rend megtartása: a temetőkert – kegyeleti park – értékesebb sírjelek összegyűjtése: kőtár megjelenés, a temetőkert ápolása, valamint a diók és hársak megőrzése, az új temetőben a sírmező árnyékolására őshonos fák telepítése javasolt.

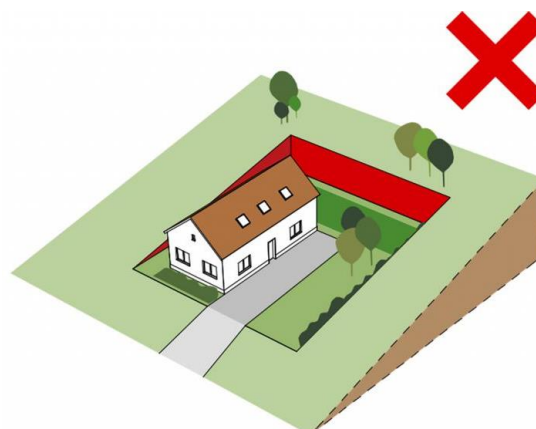
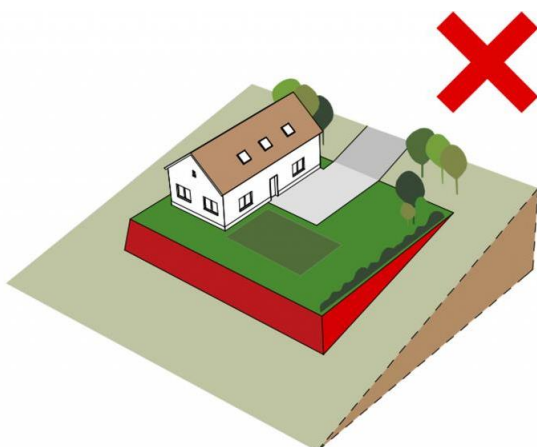
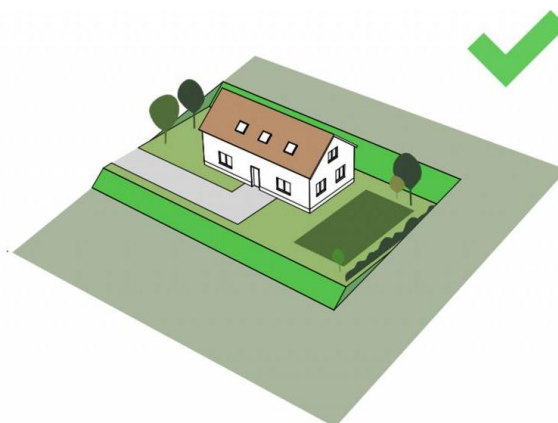
Ezentúl különleges misszió lenne a hagyományos sírjelek használatához való visszatérés. A temetőben található sírkövek láthatóan időtállóak és igényesek, követhető példát nyújtanak. Tulajdonképpen a legkedvesebb látványt a füves temetőkert, virágos sírhalom, hagyományos kő anyagú faragott sírjel nyújtja, nem javasolt teljesen idegen formavilágú és anyagú sírjel alkalmazása.

5.4 Beépítésre nem szánt területekre vonatkozó építészeti útmutató, ajánlások

TEREPALAKÍTÁS

A település külterületének nagy része gyakorlatilag a faluból is látható. A legeltetett, kaszált gyepek pedig nagy átlátást biztosítanak, mely szemet gyönyörködtető látvány.

A tájkép védelmére ezért kellő hangsúlyt kell fektetni, az épületeket tájba illesztett módon kell elhelyezni. Terepbevágás esetén nem elfogadható az épület túlerőltetett földbevágása, mert az így kialakuló mélyedésben az esővíz



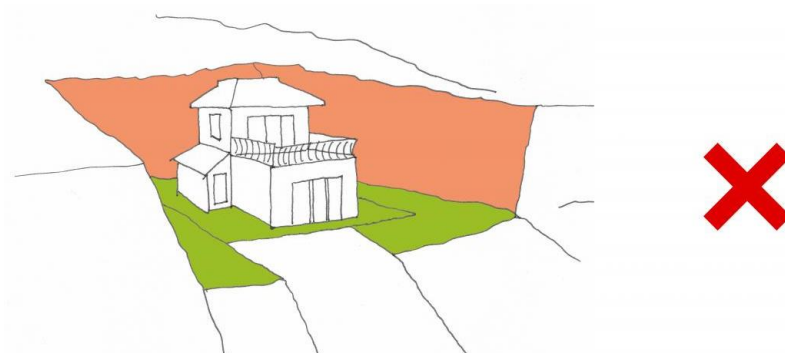
összegyűlik, a kert rosszul használható és a közvetlen rálátás kedvezőtlen lesz. Nem javasolt továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, túlságosan kiemelkedik a környezetéből. A javasolt megoldás a terep részleges bevágása lehet. A munkálatok során kitermelt földdel egyenesre tölthető föl a telek így viszonylag kevés földet kell mozgatni. Ugyancsak javasolható, kiváló megoldás, ha a ház eleve a terepbe illesztve épül, kapcsolata így harmonikus a környezettel, a földmunka minimális, és a csapadékvíz elvezetése és az abból fakadó problémák is jól kezelhetők.



A terepre illesztésnél nem megfelelő, ha a terepre kiemeléssel helyezük el a házat, nem illeszkedve a terepvonalhoz



A terepre való illesztéskor a megfelelően telepített, terepre ültetett épület alkalmazása megfelelő



A terepre illesztés nem megfelelő, ha a terepbe belevájuk a házat egy nagy árkot képezve

TELEPÍTÉS

Az értékes mezőgazdasági- és erdő területeken új épület építése esetén a szabadon álló laza beépítési mód ajánlott, és a tájképbe történő illesztés a legfontosabb építészeti szempont. A külterületi településrészekben is fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és területhasználatot) megvalósítani úgy, hogy minél kisebb mértékben változtassunk a tájképen. Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megővése mellett. Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése. Tájképvédelmi szempont továbbá, hogy reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építményt, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elemet illetve építményt ne lehessen az érzékeny területeken elhelyezni.



A domborzatot, a táj arculatát figyelembe vevő hagyományos, követendő beépítés



Túlzó- nem kívánatos hivalkodó beépítés, amely tömegében, tetőszerkezetében és anyaghasználatában sem illeszkedik a környezetéhez



Erdő, mező, ligetek, fás legelők, szőlőhegy kapcsolata különösen fontos szempont. A természetes anyagú faoszlopos karámok és vadhálók nem zavarják a látványt. Az elvaduló akácosodó domboldalak helyett így az irigyelt Szlovénia vagy Ausztria legelőtájai nálunk is megvalósíthatóak!

ERDŐK

A település határában az Állami Erdészeti Szolgálat Kaposvári Igazgatósága 701,6 ha üzemtervezett erdőt tart nyilván. Az erdőterületeket természeti területként



tartja nyilván a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága. Kaposkeresztúrhoz tartozó erdők gazdasági és védelmi rendeltetésűek, amelyeken csak kímélő területhasználat és földterület kezelés alkalmazható az érvényben lévő törvények és rendeletek szerint. A jelenlegi védett területhasználat biztosítja az ökológia sokféleséget, az élőhelyek védelmét.



MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

A község külterületén viszonylag kevés a szántóterület. A legjobb minőségű szántók a Kapos volt öntésterületein találhatóak, a

hajdani legelőkből alakultak ki a gabonakonjunktúra és az állatállomány visszaszorulása miatt. A mezőgazdasági területeken a termőföld védelme érdekében törekedni kell a termőhelyi adottságokhoz igazodó földhasználatra, a komplex szemléletű környezet- és tájgazdálkodásra, a környezetkímélő gazdálkodási módok alkalmazására.



A KAPOS

A település északi határát névadó folyója adja. A határban tisztulást hozó „élet vize” Ny-ról K-re szalad, ahogy a templomban is haladunk. Az elődök

tisztelettel és hálával fordultak a folyó adományai felé. Az árteret, parti sávot gondozták, a vizet tisztán tartották, halgazdálkodást folytattak. A folyó szabályozása a korszerűsített árvízi és ártéri gazdálkodás segítségével megoldható lenne. A folyó nem csak a fizikai élet lehetőségeit jelentette évszázadokon át, a tisztálkodás és kikapcsolódás helyszíne is volt és lehetne ma is pihenésre, horgászásra alkalmas parti zöldfelület kialakításával.

M9 autópálya

A kivitelezés kötelező feladata kell legyen a helyi jelentőségű természetvédelmi területen átvezető autópálya tájba illesztése és a meglévő és várható ökológiai károk, zavaró látvány- és zajhatások enyhítése mezsgyenövényekkel kísért többszintes zajvédő erdők-erdősávok telepítésével.

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

HOMLOKZATKÉPZÉS

Kaposkeresztúr lakóházainak homlokzatképzése nem különösebben jellegzetes, megjelenésükben inkább az oldaltornácok dominálnak a kicsi oromfalakkal szemben. Álljon itt azonban egy példa a múltból, mely sanos ma már nem látható, elbontották.



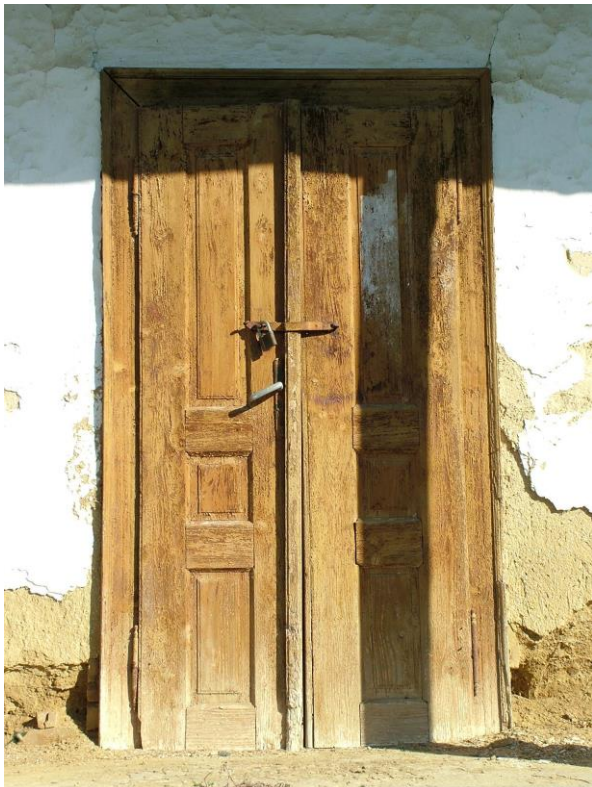
Homlokzatképzséssel inkább az istállók és egy-egy préház téglatagozatainál találkozhatunk. Itt tipikus, de nem sablonos téglaminták figyelhetők meg. Itt is múltbéli példa, az istálló és pajta ma beszakadt tetőszerkezettel látható.



ABLAKOK



Ablakok és
ajtók a múltból...





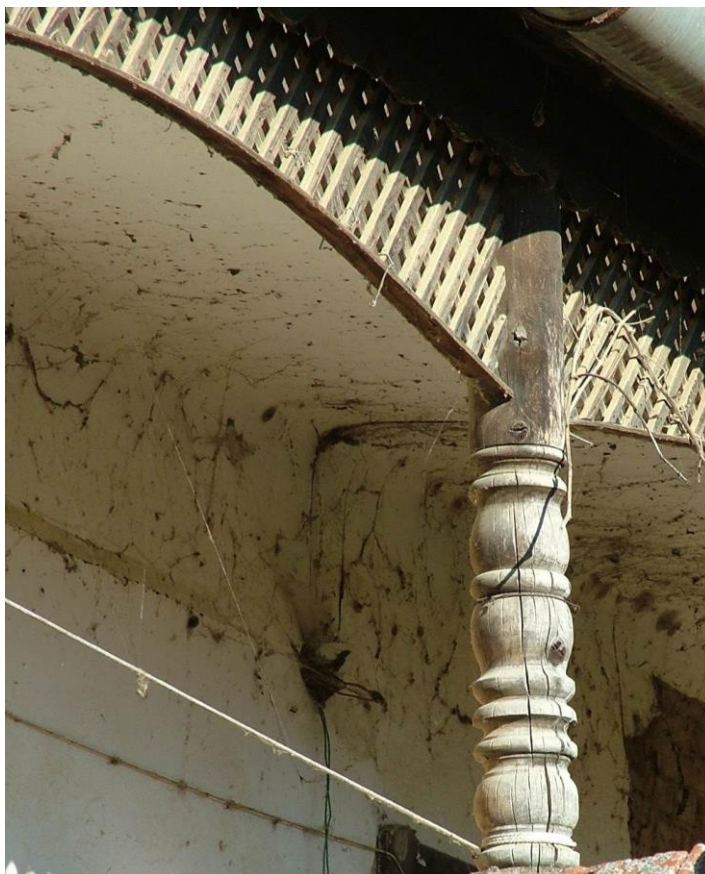
Ajtók és kapuk fából, sávozott, lécezett, vagy sugaras mintázattal.
A kapuk tolókapuk, vagy nyílók is lehetnek.
A tok mindig ácsbok.

RÉSZLETEK – textúrák, anyagok, színek



tégla és kő...





UTCA, KÖZKERTEK,
TERESEDÉSEK

Az utcák ráhajlanak a dombokra, a település bármely pontjáról páratlan kilátás adódik a környező tájra.



Nem közterület, de arról közvetlen elérhető a József Attila utca végében levő „vadaspark”

A legények sportpályája,
láthatóan jól kihasználva.





Játszótér a szociális intézmény udvarán. Egy-két pad és az anyukáknak, nagymamáknak is kedvelt pihenőhely lehet.



Igényesen formált új buszmegálló, a helyi faépítészet örökségét ugyan nem követi, de nagy hiányt pótol.

KERTEK

Az emlékezés virágai, a rózsák mindenütt, a téglafalon és mögötte. A „harmónia szigete” virágzó bástyák között.



Hagyományos parasztkert, legendás növényekkel.

7. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK



Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. Feladatuk elsősorban a figyelemfelkeltés, a tájékoztatás, amellyel szemben alapvető elvárás, hogy az utcaképbe illő legyen. Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy alkalmazkodjon az épület megjelenéséhez, anyaghasználatához.



A településen új villamos energia ellátási és hírközlési vezetékeket, vagy az ingatlanok ilyen infrastrukturális bekötését föld alatt vezetve javasolt építeni. A településképi szempontjából igen előnytelen a légvezetékek látványa.